

PÁTEČNÍCI V KRESBĚ*

Jan Bílek (Hradec Králové)

Drawings of the Friday Men

Abstract: The article deals with depictions of a looser private group associated with the writer Karel Čapek (1895–1938). The company as a group was captured in three drawings by the artist and writer Adolf Hoffmeister (1902–1973), which he dated to 1927. The public is most familiar with the drawing called *Pátečníci* [Friday Men], best visually representing the topic. The artist also made other drawings associated with the Friday Men.

Keywords: Karel Čapek – Adolf Hoffmeister – Friday Men – Czech history of the first half of the 20th century

Úvod

Pátečníci byli nevelkou volněji soukromou skupinou asi šedesáti českých intelektuálů, dodržující určité zvyklosti, kterou sdružil spisovatel a novinář Karel Čapek (1895–1938) v letech 1924–1938 v Praze. Setkávali se vždy v pátek v pozdním odpoledni a podvečer v bytě a později domě hostitele. Předložená práce se zabývá zobrazením této společnosti v kresbě.

Dosavadní stav poznání tématu prokazuje složitost uchopení soukromého jevu v pramenné základně, která leží mimo archiválie úřední povahy. Osobní fondy, existují-li, bývají dochovány někdy neúplně, někdy rozdělené mezi více institucí.¹ Memoárová literatura je i v důsledku vývoje „velkých“ dějin méně četná, než bychom vzhledem k počtu, profesím a společenskému postavení pátečníků očekávali. Tématem se v několika větvích nebo i ve větším rozsahu zabývaly novější historické a literárněhistorické syntézy k dějinám meziválečného Československa.² I z jejich podání je patrné, že speciálních prací vzniklo zatím pomálu.³ Neexistuje ani taková, která by se zabývala zobrazením v kresbě.

Spisovatel Karel Čapek, ač sám s výtvarným nadáním a zručným kreslířem, pátečníky tímto provedením kupodivu nezobrazil. Snad mu to v kontextu dobrých výsledků jiného

výtvarníka nepřišlo ani nutné. Víme, že nakreslil tužkou a tuší portréty sebe sama a dvou předních osobností, které mezi pátečníky přivedl, svých ctěných oblíbenců spisovatele Fráni Šrámka a hlavy státu Tomáše G. Masaryka, možná i dalších.⁴ K pátečníkům patřili i profesionální výtvarníci, Karlův bratr Josef Čapek, Miloslav Hégr, Václav Rabas, Vlastimil Rada a Václav Špála, ale o tom, že by sami skupinu zobrazili, nemáme povědomí.⁵ Třeba Rabasova pamětní litografie z roku 1947, dar pro účastníky tehdejších pátků, zachytila pouze postavy obou zemřelých bratří Čapků.⁶

Pátečníci u bratří Čapků

Nejranější ze tří forem zobrazení pátečníků jako takových byly kresby perem tuší na papír a jejich reprodukce v tisku (později přibýly techniky fotografie a filmu). Vizualizací známou veřejnosti se nejprve čtyři kresby právníka a všestranného umělce, spisovatele a výtvarníka Adolfa Hoffmeistera (1902 Praha – 1973 Říčky v Orlických horách). Ten jimi ilustroval vlastní text otištěný v časopisu *Přítomnost* (1924–1939) v době silvestrovské aféry, tj. při politickém volebním zápase o post prezidenta Československé

* Publikace je výstupem projektu specifického výzkumu Ikonografie pátečníků (zakázka č. 2117) realizovaného na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové.

¹ Například písemná pozůstalost Karla Čapka je uložena zčásti v Literárním archivu Památníku národního písemnictví (dále LA PNP), Praha, fond Čapek Karel, opatřený pomůckou Dandová, Marta: *Karel Čapek (1890–1938)*, Praha 1997, edice inv. č. 724, zčásti v Archivu hlavního města Prahy, Praha, Sběrka archiválií rodin Čapků a Scheinpflugů, nezpracováno. Do Čapkova ideálního osobního archivního fondu by patřily i archiválie z Muzea bratří Čapků (dále MbČ), Malé Svatoňovice, aj.

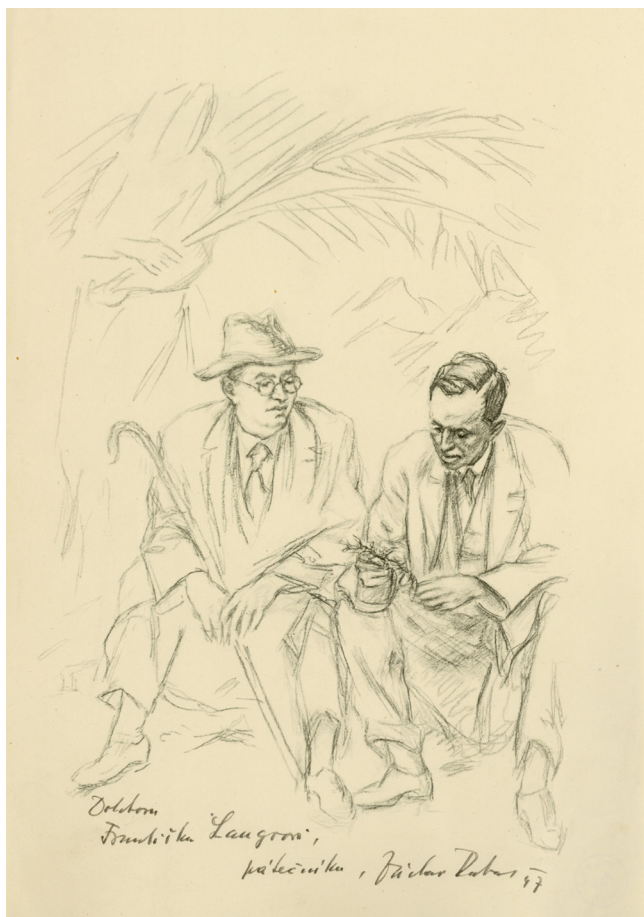
² Nejobsáhleji KOVTUN 2005 a KÁRNÍK 2003; zmínkou HÁJKOVÁ – HORÁK 2018 nebo ŠÁMAL et al. 2018.

³ Dosud pouze sborník z konference (JANÁČEK – TYDLITÁT 2001), jedna dílčí monografie (KAPOUN 1992) a několik článků (zejména KUDĚLKA 1989, s. 1–4 a 1–4).

⁴ ČAPEK 1925/1926b, s. 1. LA PNP, fond Čapek Karel, varia, portrétní kresby, inv. č. 16851. Publikováno ČAPEK 1925/1926a, s. 53. (Čapek zpracoval také celou postavu Šrámkovu, *Frána Šrámek na zkoušce Ostrova veliké lásky*, tamtéž, únor, s. 68.)

⁵ Národní galerie Praha, Sběrka grafiky a kresby (dále NG SGK). V instituci jsem podle katalogů neidentifikoval jejich kresby nebo ilustrace pátečníků. Za pomoc děkuji Lence Babické a Tomáši Hylmarovi. V oddělení Uměleckých sbírek PNP (dále US PNP) jsou například Radova kresba Františka Langer a Ferdinanda Peroutky na lyžích (č. 5/2001-5) nebo Špálův portrét Langer (č. 5/2001-38). Za pomoc děkuji Bronislavě Rokytové.

⁶ US PNP, č. 5/2001-14, exemplář opatřený věnováním: „Doktoru Františku Langrovi, pátečníku, Václav Rabas [19]47“. Též Městské muzeum a galerie J. W. Mezerové, Hronov, sbírka Čapci. Za pomoc děkuji Janě Nešněrové.

Obr. 1. Rabas, Václav. *Bratři Čapkové*, 1947. US PNP. Sken: tamtéž.

republiky v únoru 1927. S jednou výjimkou byly signovány formulí iniciál a letopočtu AH 27. Výtvarník jejich otištění glosoval: „*Obrázky, které jsem kdysi jako zvaný divák mezi nimi kreslil, přestaly mít soukromý význam a smysl.*“⁷

Když v některé z knihoven nahlédneme do tohoto prestižního periodika, poznáme jejich skladbu. Jedna reprodukováná kresba, která dostala název *Bratři Čapkové čekají hosty před svým domem*, zachytila pouze Karla a Josefa Čapkovy po lýtka ve vodě. To mohlo odkazovat i k problematickým komunikacím v jejich vznikající městské čtvrti, vilové zástavbě na Vinohradech, které Hoffmeister poznal a v textu tematizoval. Druhá kresba měla popisku *Anekdota v zahrádce*, kreslíř zobrazil Františka Langera, Tomáše G. Masaryka a Josefa Čapka. Třetí kresba, nesignovaná a nejméně propracovaná, se jmenovala *Kraus kouří* a středoškolského učitele a překladatele zachytila v této situaci. Jako jediný z osob na představených kresbách nebyl výtvarníkem začleněn do dalšího, skupinového vyobrazení.

Toto poslední vyobrazení, umístěné hned pod názvem časopisecké rubriky, v čele Hoffmeisterova příspěvku, zpodobnilo společnost pátečníků v počtu 12 osob. Kresba neby-

la pojmenována, ale vytištěna s ní byla jména vyobrazených. Užívá se pro ni označení *Pátečníci u bratří Čapků*. Stylizovaný prostor dokonce naznačuje reálné stavební dispozice. Vybaven je kulatým stolkem, kobercem a různorodým sedacím nábytkem. Kresbě dominuje hostitel, jenž jediný stojí, drží v rukou džbánec a skleničku či kalíšek. Na stole jsou postaveny další sklenička a čtyři hrnečky s podšálky, pátý hrneček drží jedna z osob. Nádobí by odpovídalo zjištěním o občerstvení, které se na setkáních podávalo. Z nápojů šlo o kávu, víno a slivovici. Čtyři osoby kouří, jedna z nich dýmkou.

Zachyceni (od leva) byli zády otočený Hoffmeister, v popisku vyznačený jako X (zpodobnil se takto na více kresbách).⁸ Dále z profilu s dýmkou novinář a hlavní osobnost týdeníku *Přítomnost* Ferdinand Peroutka, ekonom, vysokoškolský učitel a politik Josef Macek, malíř a spisovatel Josef Čapek, lékař Jaroslav Adlof, Karel Čapek, en face novinář, spisovatel a úředník ministerstva zahraničí František Kubka (nikoli Kupka, jak napsáno v popisku), z profilu úředník prezidentské kanceláře Vasil K. Škrach, Tomáš G. Masaryk, lékař, voják a spisovatel František Langer, novinář a spisovatel Josef Kodíček, a opět zády otočený lékař a spisovatel Vladislav Vančura. Originál kresby 43,4 × 56,5 cm, v dřevěném černém rámu a zasklený, je v péči Národního muzea.⁹ Vzniklo i ohlasové přepracování kresby od Dagmar Ježkové, která interiér nahradila exteriérem a figury, některé v detailnějším propracování, uspořádala centrističtěji kolem stolu. Výtvarnice ho vytvořila pro učebnici dějepisu.¹⁰

Obr. 2. Hoffmeister, Adolf. *Pátečníci u bratří Čapků*, 1927. *Přítomnost*, 1927, 24. února, č. 7, s. 109. Sken: J. Bílek.

Pátečníci

Dalším zpodobněním pátečníků byla opět kresba a opět od stejného autora. Užíváme pro ni krátké označení *Pátečníci*, byť se objevila s názvem *Společnost pátečníků u Karla Čapka*. V kulturním povědomí veřejnosti funguje nejmasivněji, vizuálně reprezentuje téma s ní ztotožněně. Nabyla povahy

⁷ HOFFMEISTER 1927c, s. 109. (Přetištěno HOFFMEISTER 1927a, s. 39–45 včetně ilustrací. Též KAPOUN 1992, s. 17–20. Zde text doprovázejí tři ilustrace, kresby pojmenované *Bratři Čapkové čekají hosty před svým domem* (s. 18), *Anekdota na [!] zahrádce* (s. 49) a *Pátečníci* (obálka). Poslední pojmenování bylo užito pro vyobrazení menší skupiny.

⁸ HOFFMEISTER 1927a, s. 75.

⁹ Národní muzeum – Historické muzeum (dále NM – HM), Praha, oddělení starších českých dějin, inv. č. H2-142513, podle katalogizačního záznamu vznikla v roce 1927.

¹⁰ MANDELOVÁ – KUNSTOVÁ – PAŘÍZKOVÁ 2004, s. 49.

Obr. 3. Ježková, Dagmar. *Pátečníci*, 2004. Autorka. Sken: táž.

sémiotického znaku. Byla mnohokrát reprodukována a zařadila se mezi autorova nejznámější výtvarná díla.

Na exempláři v Čapkově archívním fondu, fotokopii, je i s Hoffmeisterovým podpisem plným jménem a letopočtem 1927.¹¹ Takto tištěnou rozmnoženinu kresby signoval skutečně sám autor, nejedná se o neautorskou montáž.¹² Při první publikaci autorův podpis neobsahovala, nebylo to ostatně jeho zvykem, kresby opatřoval iniciálami a tak tomu bylo též v tomto případě. Přinesl ji mladičkový časopis moderního konceptu *Pestrý týden* (1926–1945), ve kterém Hoffmeister působil (v letech 1926–1927), hned v prvním čísle roku 1928.¹³ Při grafické úpravě v periodiku bylo vyobrazení ohraničeno rámečkem, což později vedlo ke spekulacím o výřezu. Popiska obsahovala jména vyobrazených. Autor se dílem prezentoval i při výstavách, v katalogích a ve svých monografiích.¹⁴

Obrázek autorovi posloužil v roce 1927, tedy před zveřejněním, jako novoroční dárek jednotlivým pátečníkům. Zda tiskem na větším papíře formátu 46 × 38 cm (s výrazným okrajem, kde kresba sama má rozměry 26,5 × 16,5 cm), s autorovým vlastnoručním věnováním a podpisem byli obdarováni všichni vyobrazení, to už neznáme. Na exemplář pro Josefa Koptu autor připsal: „*J. Koptovi šťastný a veselý nový rok 1928 přeje A. Hoffmeister*“.¹⁵ Totožná textace s obměnou jména patřila Ferdinandu Peroutkovi.¹⁶ Dárek určitě způsobil potěšení a radost. Kresba, a můžeme spekulovat,

zda přímo originál z autorovy ruky, se stala vánočním dárkem i pro Tomáše G. Masaryka. Uvedení tohoto faktu bylo zmíněno v popisku při jejím prvním zveřejnění. Z archívního výzkumu zjistíme, že předání kresby prezidentovi doprovodil dopis od shromážděného kolektivu. Stálo v něm: „*Neručíme za podobu potrefených, ale za dobrou vůli kreslíře i jeho modelů ano.*“¹⁷ Bohužel kresba se u něho jako příloha nedochovala. Byla-li uložena v muzeu darů pro prezidenta, byla v 50. letech 20. století buď zničena, nebo přeznačena do nějaké instituce.¹⁸

Kresba představuje kompozici 19 osob, přičemž jedna z figur je opět anonymní, prezentována pouze nohama a rukou s cigaretou, jedinou zapálenou a kouřící. Z prostorových dispozic jsou naznačeny dveře a z vybavení propracován závěsný denní trhací kalendář. Ten ukazuje označení dne v týdnu: pátek a dále 9, pořadí dne v měsíci; menším písmem se dále v jeho horní části skrývá i upřesňující Vánoce 27 a autorova signatura AH, v dolní části snad řecké slovo Leokadie, tj. Bílá bohyně. Ani snad nepřekvapí, že ten den, 9. prosince 1927, byl skutečně pátek. Figury z menší části stojí, z větší sedí opět na rozličném sedacím nábytku, vyniká křeslo pro prezidenta. To se dodnes dochovalo v pracovně Čapkova domu. V centru kresby jsou dvě osoby, hostitel, stojící s hrnečkem na podšálku v jedné ruce a s cigaretovou špičkou v ústech, gestem koresponduje s taktéž gestikulujícím sedícím prezidentem. Na scéně jsou ještě čtyři kuřáci s nekouřící cigaretou a dýmkami (Peroutkova je zčásti zakryta). Patrně nejzdařilejší kresba pojetím gest a držení těla i mimikou zobrazených osob působí dynamicky, vyjadřuje u nich zaujetí diskusí.

Vyobrazení byli (zprava) Ferdinand Peroutka, Karel Kraus, filozof a vysokoškolský učitel Jan B. Kozák, Josef Čapek, František Kubka, František Langer, Vladislav Vančura, novinář a spisovatel Josef Kopta, Karel Čapek, lékař a úředník, exministr Ladislav P. Procházka, Tomáš G. Masaryk, novinář Arne Laurin, politik Edvard Beneš, Josef Kodíček, jazykovědec a vysokoškolský učitel Vilém Mathesius, historik, vysokoškolský učitel a úředník, exministr Josef Šusta, novinář a spisovatel Karel Poláček, Josef Macek.

Ozvučení přidává části kresby, která autorovým talentem vyjádřila charakter a vztahy, pozdní vzpomínka Ferdinanda Peroutky: „*Tu v popředí je Arne Laurin, bývalý šéfredaktor Prager Presse, tak horlivostí nakloněn dopředu, že může spadnout s židle, s rukama v pohybu, a s obvyklým svým fanatismem doporučuje profesoru Kozákovi svou novou zá-*

¹¹ LA PNP, fond Čapek Karel, fotografie, inv. č. 12407, k. 60. Nejde o originál provedený rukou ani autorizovanou reprodukcí tiskem, ale o fotografickou pozitivní kopii na tenším fotopapíře, jejíž předlohou byla tištěná rozmnoženina. Negativ tamtéž, fotografie, fotografie přátel, inv. č. 15010, k. 62.

¹² Podle vzpomínek měl Adolf Hoffmeister tištěnou rozmnoženinu, jejíž jeden z exemplářů se dochoval v té části autorovy pozůstalosti, o kterou pečuje rodina, s podpisem rozdávat. Za pomoc děkuji Adamu Hoffmeisterovi.

¹³ HOFFMEISTER 1928b, s. 9. Můžeme spekulovat, že štoček sloužil k zhotovení dalších výtisků. Byla-li k věci vůbec vedena korespondence, pak ji nemáme k dispozici. Archívni fondy *Pestrého týdne* a firmy Neubert a syn nejsou k dispozici. Srovnej LA PNP, fondy Hoffmeister Adolf, John Jaromír, nezpracováno.

¹⁴ HOFFMEISTER 1928a, s. 72; též HOFFMEISTER 1948, s. 125 (zde i *Pátečníci u bratří Čapků* jako „*první skica k pátečníkům*“).

¹⁵ LA PNP, fond Kopta Josef, dokumentace, Hoffmeister Adolf: pátečníci, inv. č. 790.

¹⁶ MbČ, přírůstková kniha, č. 251, zapsáno jako „*originál – kresba pátečníci*“; k původu uvedeno pouze „*starý fond*“. Za pomoc děkuji Vladimíře Odrobiňákové. Víme také o dalších výtiscích s věnováním: Alfrédu Fuchsovi (dochováno v rodině Adama Hoffmeistera), Josefu Kodíčkovu (dochováno v Kodíčkově rodině). Za pomoc děkuji Adamu Hoffmeisterovi.

¹⁷ Archiv Ústavu T. G. Masaryka ve správě Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd České republiky (dále AÚTGM), Praha, fond Masaryk Tomáš G., signatura Kor-II-65, k. 711, dopis pátečníků Masarykovi Tomáši G. z 24. prosince 1927. Napsáno rukou Karla Čapka.

¹⁸ O osudech Masarykovy prezidentské knihovny pojmenované Ústav T. G. Masaryka více BROKLOVÁ – HÁJKOVÁ – VAŠEK – TOMEŠ 2002.

Obr. 4. Hoffmeister, Adolf. *Pátečníci*, 1927. LA PNP, fond Kopta Josef, dokumentace, Hoffmeister Adolf: pátečníci, inv. č. 790. Sken: tamtéž.

libu, okultismus. Racionalistický profesor sedí s kamennou tváří opřen dozadu se založenými rukama. Vidíte, že nevěří ani slovo z toho, co slyší, a že tím pohrdá. Za ním stojí Karel Poláček s baculatými ručičkami, který tenkrát řekl: „Laurine, možná, že jsou duchové, ale co je vám do toho?“¹⁹

Pátečníci s panem Smithem

Do roku 1927 je datována ještě další Hoffmeisterova kresba pátečníků, která byla tehdy publikována v *Rozpravách Aventina* (1925–1934).²⁰ Patřila do komiksového cyklu *Bez-příkladná dobrodružství pana Smitha, cizince a spisovatele v Praze*, jenž s nadsázkou pojednal o programu hosta pražského Penklubu. V závěrečném pátém souboru tvoří jeden ze čtyř obrázků kresba s popiskem „*Odpoledne strávil jsem u dr. Karla Čapka, neboť byl pátek. Vysílen pozorností, která mi byla věnována v tomto mimoústavním prostředí pátečníků, byl jsem odvezen do Národního divadla [...]*“.

Obrázek můžeme pojmenovat *Pátečníci s panem Smithem*. Vedle této imaginární postavy spočívající na židli v centru kruhu zobrazuje po jeho obvodu 9 na židlích sedících osob. Jedna z figur sedící zády je charakterizová-

Obr. 5. Hoffmeister, Adolf. *Pátečníci s panem Smithem*, 1927. *Rozpravy Aventina* 3, 1927/1928, č. 8, s. 99. Sken: K. Spurná.

¹⁹ PEROUTKA 1984, s. 204. Obdobně autor svůj oblíbený příklad svobody diskuse ve znění „pořád mluvil [Laurin] o spiritismu, až Karel Poláček mu řekl: „Víte, Laurine, možná že jsou duchové, ale řekněte mi, co je vám do toho?““ uvedl v PEROUTKA 1995, s. 134.

²⁰ HOFFMEISTER 1927/1928, s. 99. (Též KRÁTKÁ 2003, s. 175, též SRP 2004, s. 95.)

na pouze holou lebkou, což by ukazovalo na Adlofa nebo Vančuru, sám Hoffmeister se tehdy pojímal s vlasy. Dále zachycuje (po směru chodu hodin) Peroutku s dýmku, kouřícího Krause, Langeru s dýmku, J. Čapka, Mathesia, Macka, K. Čapka, Kodíčka. O mnoho let později, v roce 1938, dostalo vyobrazení další využití pro účastníky pražského kongresu Penklubu.

Další Hoffmeisterovy kresby

Mladý, již známý, publikující Adolf Hoffmeister se s bratry Čapky znal, prvně je navštívil v bytě v Říční ulici v roce 1920.²¹ Později začal publikovat v *Lidových novinách* a v letech 1928–1930 byl jejich redaktorem. Možná jako vhodný účastník i za účelem vzniku výše uvedených obrázků byl v letech 1925–1928 pozván na setkání pátečníků.²² Ohraničujícími body pro začátek datace shledáváme dvě karikatury otištěné v *Rozpravách Aventina* roku 1925. Jedna se jmenuje *Josef Čapek, otec*, a výtvarně pojímala Čapkovu rodičovskou roli, druhá *Karel Čapek se blíží domovu*, na níž spisovatel s deštníkem v ruce vyhlíží cestu domů přes bahno, bláto a kal, což, jak už bylo uvedeno výše, výtvarník tematizoval ve svém článku o pátečnicích i psaným slovem.²³ Dále jsou takovými body účast na pátku s Tomášem G. Masarykem 16. dubna 1926, následující výtvarníkům pozdrav pátečnickům z téhož měsíce, věnování Karlu Čapkovi ve vlastních knihách z dubna a června 1926, pak článek s kresbami otištěný v *Přítomnosti* v únoru 1927.²⁴ Potom významná kresba *Pátečníci*, kterou připravil k Vánocům roku 1927. Nakonec karikaturní triptych z Čapkovy zahrady datovaný asi rokem 1928.

„Každý člověk vyžaduje poněkud jinou techniku. A to je hrozně důležitý bod. Čím méně, tím líp. Čára je dost, ale mnoho čar je málo. Čím víc čar, tím se víc zdržuje okamžitost

dojmu.“²⁵ Hoffmeister mnohokrát zpracoval podobu Karla Čapka, třeba jako osamoceného spisovatele s kočkou pod názvem *Karel Čapek laská svou přítelkyni*. Nebo spisovatele doma, to ke své recenzi Čapkovy knihy *O nejbližších věcech* (1925), či v karikatuře *Karel Čapek jde domů* z roku 1927, s reálným pojetím vstupu do branky spisovatelovy vilky.²⁶ Jinde také vyobrazil hostitele Čapka pouze s Masarykem, se šálky v ruce, jak sedí na židli a v křesle a diskutují atp.²⁷ Zmíněna byla karikatura Josefa Čapka, i jeho Hoffmeister vyobrazil vícekrát.²⁸ A několikrát zpracoval i oba bratry jako postavu jednu.²⁹ Až to výtvarníka Františka Muziku přivedlo k vyobrazení Hoffmeistera obklopeného vlastními kresbami Josefa a Karla Čapkových.³⁰

Patrně v těsné souvislosti s pátečníky vznikl minicyklus tří kreseb, které vyobrazily Karla Čapka spouštějícího v přítomnosti přihlížejících Františka Langeru, Josefa Kodíčka, Arneho Laurina a nezjištěného muže, snad Karla Poláčka, snad anonymního (což by byla nikoli ojedinělá výtvarníková hra s recipientem), zahradní fontánku.³¹ Před sprškou z jejího vodotrysku se přítomní na druhé kresbě rozutečou a na třetí zmáčený Čapek, za veselí čtyř přihlížejících, odchází. Hoffmeister častokrát individuálně či skupinově zpracoval i portréty dalších osob, které mohl poznat i mezi pátečníky. (A dodejme, že s pátečníky byly mylně směřovány některé jeho kresby vztahující se k Penklubu.)³²

Závěr

Vzhledem k pátečnickům měl Adolf Hoffmeister nejspíš status hosta. Víme o devíti kresbách (tři tvoří cyklus), jimiž nezaměnitelným autorským rukopisem s charakteristickou jednoduchou zkratkou zobecňující postavu i povahu, středním a pružným lineárním tahem, definitivním provedením v tuši, uchopil pátečnické téma.³³ Jejich jádrem jsou tři kres-

²¹ HOFFMEISTER 1988, s. 12; [Rozhovor s A. Hoffmeisterem], *Československý voják* 18, 1969, 25. ledna, s. 10.

²² Podle SRP 2004, s. 333 vznikly skupiny pátečníků roku 1925.

²³ HOFFMEISTER 1925/1926b, s. 19, originál US PNP, č. 91/70-1 signován v roce 1925, a HOFFMEISTER 1925/1926c, s. 27, originál tamtéž, č. 91/70-9 signován 1925.

²⁴ AÚTGM, fond Ústav T. G. Masaryka, k. 33, opis bloku Vladimíra Kučery, s. 1699, a tamtéž, fond Masaryk Tomáš G., část R-OS, kniha č. 8; DANDOVÁ – CHLÍBICOVÁ 2000, s. 132, pohlednice Hoffmeistera Adolfa, Zrzavého Jana a nezjištěných Čapkovi a pátečnickům z 22. dubna 1926; VORLÍČKOVÁ – KHEL – ČECHOVÁ 2011, s. 132, č. 1035.

²⁵ HOFFMEISTER 1927a, Karikatura, s. 51.

²⁶ HOFFMEISTER 1925/1926d, s. 42 (též LA PNP, fond Hoffmeister Adolf, varia, reprodukce kresby, inv. č. 3022), verze s vloženou fotografií knihkupectví Odeon in *Pestrý týden* 2, 1927, 2. března, s. 4; HOFFMEISTER 1925/1926a, s. 55, karikatura s názvem *Karel Čapek jako vlastenec domácí*, přičemž recenze prozrazuje autorovu znalost nekvalitních cest k „bratrskému hradu Na stromkách“, a HOFFMEISTER 1926/1927, s. 101, karikatura později nazvaná *Karel Čapek jde domů* (též HOFFMEISTER 1927a, s. 73).

²⁷ NM – HM, oddělení starších českých dějin, inv. č. H2-142512, originál, zasklený a v dřevěném zlatém rámu, podle katalogizačního záznamu vznikla v roce 1926. Publikováno HOFFMEISTER 1927b, s. 12 s popiskou *T. G. Masaryk při mimostátním hovoru o kouření pülčiků s Karlem Čapkem*. Další vyobrazení téže dvojice s popiskou *Karel Čapek zapisuje Hovory s T. G. Masarykem* vyšlo HOFFMEISTER 1928/1929, s. 385 (též s popiskou *Čapkovy hovory s TGM*, in HOFFMEISTER 1948, s. 124 a SRP 2004, s. 132). Celé postavy obou mužů z roku 1934 US PNP, č. 91/70-20, originál.

²⁸ Např. US PNP, č. 400/60-14, kresba hlavy z roku 1926, tamtéž, č. 91/70-2, kresba hlavy z roku 1927, tamtéž, č. 91/70-5, kresba hlavy z roku 1934.

²⁹ Např. US PNP, č. 91/70-19, originál datovaný rokem 1927.

³⁰ MUZIKA 1948, s. 14.

³¹ MbČ, sbírka, část Čapek Karel, k. 7, kopie kresby Adolfa Hoffmeistera, 3 kusy. Kresby jsou signované, ale z kopie nelze přesně určit rok, snad 1928. Nezjištěný muž je na první kresbě otočen zády, na druhé je zastoupen pouze částí těla, nohou, a na třetí si zakrývá obličej dlaněmi. Rubové popisky: *Karel Čapek – údržbář vodotrysku*, *Karel Čapek po důkladné sprše a Karel Čapek – pod opraveným vodotryskem*.

³² Patrně přebíráním omylu v evidenci US PNP, který je již opraven.

³³ SbGK. V instituci nejsou Hoffmeisterovy kresby či grafiky skupiny pátečníků či přímo související, jak jsou v textu vymezeny, k dispozici. Ve sbírce kreseb je uložen originál jeho ztvárnění Kodíčka, Langeru a podle popisu Poláčka za stolem při jídle z roku 1926 (i. č. K 51428). S ní souvztažný je originál kresby z oddělení US PNP č. 91/70-13 nazvaný *PEN klub – Dnes vepřové hody* z roku 1926 (skupina včetně Langeru, Kodíčka, Karla Čapka). Dále je zde uložen originál Hoffmeisterovy kresby např. bratří Čapků a Peroutky jako žurnalistů před siluetou Pražského hradu z roku 1927 (č. 2/66-1).

Příloha: Přehled osob na třech skupinových zobrazeních pátečníků

Pátečníci u bratří Čapků	Pátečníci	Pátečníci s panem Smithem
Adlof Jaroslav		
	Beneš Edvard	
Čapek Josef	Čapek Josef	Čapek Josef
Čapek Karel	Čapek Karel	Čapek Karel
Hoffmeister Adolf		
Kodíček Josef	Kodíček Josef	Kodíček Josef
	Kopta Josef	
	Kozák Jan B.	
	Kraus Karel	Kraus Karel
Kubka František	Kubka František	
Langer František	Langer František	Langer František
	Laurin Arne	
Macek Josef	Macek Josef	Macek Josef
Masaryk Tomáš G.	Masaryk Tomáš G.	
	Mathesius Vilém	Mathesius Vilém
Peroutka Ferdinand	Peroutka Ferdinand	Peroutka Ferdinand
	Poláček Karel	
	Procházka Ladislav P.	
Škrach Vasil K.		
	Šusta Josef	
Vančura Vladislav	Vančura Vladislav	
		Adlof J. či Vančura V.
12 osob	18 osob	9 osob

by skupiny autorem datované rokem 1927. Osobami vyobrazenými na nich všech jsou bratři Čapkové, Josef Kodíček, František Langer, Josef Macek, Ferdinand Peroutka a snad Vladislav Vančura. Bez povšimnutí nelze ponechat parafrázi Dagmar Ježkové. O jiných vyobrazeních skupiny pátečníků, ať výtvarníky z jejich středu, ať stojícími mimo uskupení, nemáme povědomí. Na rozdíl od četnějších individuálních kreseb a portrétů jednotlivých pátečníků asi ani neexistují.

Prameny:

Archiv hlavního města Prahy, Praha, Sběrka archiválií rodin Čapků a Scheinpflugů.

Archiv Ústavu T. G. Masaryka ve správě Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd České republiky, Praha, fondy Masaryk Tomáš G.; Ústav T. G. Masaryka.

Dokumentace autora, svědectví Adama Hoffmeistera.

Městské muzeum a galerie J. W. Mezerové, Hronov, sbírka Čapci.

Muzeum bratří Čapků, Malé Svatoňovice, přírůstková knih; sbírka, část Čapek Karel.

Národní galerie Praha, Sběrka grafiky a kresby.

Národní muzeum – Historické muzeum, Praha, oddělení starších českých dějin.

Památník národního písemnictví, Praha, Literární archiv, fondy Čapek Karel; Hoffmeister Adolf; Kopta Josef. Tamtéž, Umělecké sbírky.

Literatura:

BROKLOVÁ – HÁJKOVÁ – VAŠEK – TOMEŠ 2002: BROKLOVÁ, Eva – HÁJKOVÁ, Dagmar – VAŠEK, Richard – TOMEŠ, Josef (edd.). *Mám jen knihy a skripta, cená práce životní: 70 let Masarykova ústavu: studie a dokumenty*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2002.

ČAPEK 1925/1926a: ČAPEK, Karel. Fráňa Šrámek. *Rozpravy Aventina* 1, 1925/1926, leden.

ČAPEK 1925/1926b: ČAPEK, Karel. Autokarikatura Karla Čapka. *Rozpravy Aventina* 1, 1925/1926, září.

DANDOVÁ – CHLÍBCOVÁ 2000: DANDOVÁ, Marta – CHLÍBCOVÁ, Milada (edd.). *Karel Čapek: přijatá korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000.

HÁJKOVÁ – HORÁK 2018: HÁJKOVÁ, Dagmar – HORÁK, Pavel (edd.). *Republika Československá: 1918–1938*. Praha: NLN, 2018.

HOFFMEISTER 1925/1926a: HOFFMEISTER, Adolf. Vlastenec domácí. *Rozpravy Aventina* 1, 1925/1926, leden.

HOFFMEISTER 1925/1926b: HOFFMEISTER, Adolf. Josef Čapek, otec. *Rozpravy Aventina* 1, 1925/1926, září.

HOFFMEISTER 1925/1926c: HOFFMEISTER, Adolf. Karel Čapek se blíží domovu. *Rozpravy Aventina* 1, 1925/1926, listopad.

HOFFMEISTER 1925/1926d: HOFFMEISTER, Adolf. Karel Čapek laská svou přítelkyni. *Rozpravy Aventina* 1, 1925/1926, prosinec.

- HOFFMEISTER 1926/1927:** HOFFMEISTER, Adolf. Pohádka o karikaturistovi. *Rozpravy Aventina* 2, 1926/1927, č. 9.
- HOFFMEISTER 1927a:** HOFFMEISTER, Adolf. *Hors d'oeuvre. Feuilleton: karikatury: epigramy*. Praha: Aventinum, 1927.
- HOFFMEISTER 1927b:** HOFFMEISTER, Adolf. T. G. Masaryk při mimostátním hovoru o kouření pŕlčŕkŕ s Karlem Čapkem. *Pestrŕ týden* 2, 1927, 19. ledna.
- HOFFMEISTER 1927c:** HOFFMEISTER, Adolf. Pátečníci. *Přítomnost* 4, 1927, 24. února, č. 7, s. 109–110.
- HOFFMEISTER 1927/1928:** HOFFMEISTER, Adolf. Bezpřŕkladná dobrodružství pana Smitha, cizince a spisovatele v Praze. *Rozpravy Aventina* 3, 1927/1928, č. 8.
- HOFFMEISTER 1928a:** HOFFMEISTER, Adolf. Pátečníci, 1927, soukromŕ tisk, č. 409. In: *Československé vŕtvárné umění 1918–1928 (na Výstavě soudobé kultury v Brně)*. Brno: Pracovní výbor umělcŕ československých, 1928.
- HOFFMEISTER 1928b:** HOFFMEISTER, Adolf. Společnost pátečníkŕ u Karla Čapka. *Pestrŕ týden* 3, 1928, 7. ledna, č. 1.
- HOFFMEISTER 1928/1929:** HOFFMEISTER, Adolf. *Rozpravy Aventina* 4, 1928/1929, č. 39–40.
- HOFFMEISTER 1948:** HOFFMEISTER, Adolf. Čapkovy hovory s TGM. In: *Kreslŕř Adolf Hoffmeister*. Praha: S. V. Ű. Mánes – Melantrich, 1948.
- HOFFMEISTER 1988:** HOFFMEISTER, Adolf. Autorŕv kalendář. In: MASÁKOVÁ, Miluše (ed.). *TŰř. Podoby a předobrazy*. Praha: Československý spisovatel, 1988, s. 11–14.
- JANÁČEK – TYDLITÁT 2001:** JANÁČEK, Pavel – TYDLITÁT, Jan (edd.). *Pátečníci a Karel Poláček: sborník příspěvkŕ ze symposia Pátečníci a Karel Poláček. Rychnov nad Kněžnou – květen 2001*. Boskovice: Albert, 2001.
- KAPOUN 1992:** KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. Praha: Melantrich, 1992.
- KÁRNÍK 2003:** KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v ěře první republiky (1918–1938) III*. Praha: Libri, 2003.
- KOVTUN 2005:** KOVTUN, Jiřŕ. *Republika v nebezpečném světě: ěra prezidenta Masaryka 1918–1935*. Praha: Torst, 2005.
- KRÁTKA 2003:** KRÁTKÁ, Petra. *Českŕ PEN-klub v letech 1925–1938*. Praha: Libri, 2003.
- KUDĚLKA 1989:** KUDĚLKA, Viktor. Pátečníci. *Tvorba* 54, 1989, č. 29 a 30.
- MANDELOVÁ – KUNSTOVÁ – PAŘÍZKOVÁ 2004:** MANDELOVÁ, Helena – KUNSTOVÁ, Eliška – PAŘÍZKOVÁ, Ilona. *Dějiny 20. stoletŕ*. Liberec: Dialog, 2004.
- MUZIKA 1948:** MUZIKA, František. AH 26. In: *Kreslŕř Adolf Hoffmeister*. Praha: S. V. Ű. Mánes – Melantrich, 1948.
- PEROUTKA 1984:** PEROUTKA, Ferdinand. Adolf Hoffmeister – komunismus mezi Pařŕřŕ a Moskvou. In: KOVTUN, Jiřŕ (ed.). *TŰř. Budeme pokračovat*. Kanada: Sixty-Eight Publishers, 1984, s. 202–206 (pŕvodně 4. srpna 1973).
- PEROUTKA 1995:** PEROUTKA, Ferdinand. Ze vzpomŕnek zaznamenaných pro vysŕlání Svobodné Evropy. In: PEROUTKOVÁ, Slávka (ed.). *TŰř. Denŕky, dopisy, vzpomŕnky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995, s. 87–170.
- SRP 2004:** SRP, Karel (ed.). *Adolf Hoffmeister (1902–1973)*. Praha: Gallery, 2004.
- ŠÁMAL et al. 2018:** ŠÁMAL, Petr et al. *Literární kronika první republiky: události, díla, souvislosti*. Praha: Academia, Památník národního písemnictví, Űstav pro českou literaturu AV ČR, 2018.
- VORLÍČKOVÁ – KHEL – ČECHOVÁ 2011:** VORLÍČKOVÁ, Blanka – KHEL, Richard – ČECHOVÁ, Petra. *Osobní knihovna Karla Čapka*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2011.

| Jan Bŕlek

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové
Katedra českého jazyka a literatury
Rokitanského 62
500 03 Hradec Králové 3